

Н.О. Лисак, канд. пед. наук, доц. (*ХДУХТ, Харків*)

Н.В. Петренко, канд. пед. наук, доц. (*ХДУХТ, Харків*)

ФЕНОМЕН ДУХОВНОСТІ ТА ЙОГО ЗНАЧЕННЯ В РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

Розбудова української державності та побудова громадянського суспільства неможливі без розвитку української духовності. Протягом років незалежності нашої держави відсутність чіткої програми духовного відродження українського суспільства гальмувала втілення будь-яких реформ у всіх сферах суспільного життя. Сучасність вимагає нового осмислення та всебічного дослідження феномену духовності відповідно до нових тенденцій розвитку українського суспільства.

Розуміння важливості феномену духовності виражали найбільш впливові та прогресивно мислячі вчені минулого.

Давньокитайські філософи шлях до духовності бачили через досягнення гармонії природного та психічного (вчення Конфуція). Філософія античності виступає із провідною ідеєю – духовного вдосконалення, яке досягається у гармонії людини з природою (Цицерон, Марк Аврелій). У середні віки вчення про добродійність Фоми Аквінського активізує проблему самовдосконалення людини. Людина середніх віків – це духовна істота, вона створена за образом і подобою Бога. Ключ до розв'язання «земних» проблем людини шукає у сфері духовності. В епоху Відродження центральною проблемою цілої низки трактатів (трактат Дж. Манетті «Про гідність та велич людини»; «Промова про гідність людини» Піко делла Мірандола; «Про насолоду як істинне благо» Лоренцо Валла; трактат М. Фічіно «Про моральні добродійності»; трактат П. Помпонаці «Про безсмертя душі» та ін.) стає тема духовної гідності. Віра у здатність людини до духовного самовдосконалення – у центрі уваги філософів XVIII століття (Дж. Локк, Г. Сковорода), так і представників німецької, англійської, французької філософії (І. Кант, Ф. Шеллінг, А. Шлегель, Ф. Шлегель). Актуальність проблеми духовності підкреслюється в працях З. Фрейда, В. Франкла, А. Швейцера.

У традиційній філософсько-психологічній літературі духовність людини найчастіше пов'язують із суспільним та смислотворчим характером її життєдіяльності. В останні роки з'явилася низка досліджень, які по-новому осмислюють буттєві засади існування людини, утверджують пріоритет духовних начал людського існування. Нові методологічні підходи до проблеми духовності містяться в працях М.К. Мамардашвілі, М.С. Кагана, С.Б. Кримського; вивченню духовної сфери особистості присвячені праці В.Д. Шадрікова, В.І. Слободчикова,

Б.С. Братуся. В переважній більшості досліджень духовність постає інтегральною ціннісною характеристикою як здобутків світової культури, так і сакраментальних інтенцій життєздійснення особистості, специфічною психічною активністю, що визначає досвід самопізнання, самовизначення, самовдосконалення та самореалізації особистості як суб'єкта життєтворчості (О.І. Климишин, М.В. Савчин) [1].

Ми поділяємо точку зору Ж. Юзвак щодо розгляду духовності «як творчої здатності людини до психічної самореалізації та самовдосконалення, зумовлену такими особливостями когнітивно-інтелектуальної, чуттєво-емоційної та вольової сфер, які сприяють успішному формуванню та задоволенню потреби у цілеспрямованому пізнанні та утвердженні в її життєдіяльності істини, загальнолюдських етичних та естетичних цінностей, усвідомленню єдності себе та Всесвіту» [3]. На нашу думку, таке визначення дозволяє нам розглядати духовність як основу життя сучасної людини.

Як зазначає С.Б. Кримський, «духовність не тотожна духовному життю суспільства. Вона виступає як спосіб самобудови особистості і пов'язана з індивідуальним вибором свого життєвого шляху, образно кажучи, із «зустріччю з самим собою». ...Тим не менше саме зустріч з самим собою і є цінною проблемою духовності у наш час, коли феномен особистості висувається на авансцену історії» [2].

Вважаємо, що потребують подальшого вирішення питання щодо визначення механізмів впливу духовності кожного індивіда на рівень розвитку духовності суспільства взагалі, значення цього процесу для історичного розвитку держави.

Список літератури

1. Бугерко Я. Н. Феномен духовности в контексте философско-психологических исследований [Электронный ресурс] / Я. Н. Бугерко. – Режим доступа : http://seanewdim.com/uploads/3/2/1/3/3213611/buherko_ya.m_phenomenon_of_spirit_in_philosophy-psychological_researches_context.pdf
2. Крымский С. Б. Контуры духовности: новые контексты идентификации / С. Б. Крымский // Вопросы философии. – 1992. – № 12. – С. 21–28.
3. Юзвак Ж. М. Духовний розвиток особистості: проблеми, гіпотези, теоретична модель / Ж. М. Юзвак // Духовність і художньо-естетична культура : міжвідомчий науковий збірник. – К., 1999. – Т. 14. – С. 123–129.